ویلیام شێکسپیر

ئەو جۆرەی پێت دەوێ

As you like it

هێمن : کردوویە بە کوردی

ڕۆژگارێـــك بوو ، وڵاتی جوان‌و دلگــرو گانکائـــەوین‌و دلـــداری فەرانسـە ، بەرەڵلاو هەر کـــەس هەرکەس بوو ، کەس سەری بــۆ کەس دانەدەنەواند ، کەس بە ڕبەی کەسی نەدەپیوا ، و هەر لایـــەی بەدەس میرو مەزن‌و دەرەبەگیکــەوە بوو .

لە ناوچەیەکی لەم وڵاتە میرێکی زۆرداری ، داگیرکـــەری بێ‌بەزەیی فەرمانڕەوای دەکرد . کە تەختـــی میرایەتی لە دەس براکەی خـــۆی دەرێنا بوو و موڵك‌و ماشی لێ بڕی بوو . ئەو میرە لەدەس پیســـی‌و ناپاکی‌و ماڵپەرستی‌دا وێنەو هاوتای نەبوو . براکەی خۆی کە تا رادەیەك لەنێو خەڵك‌دا ناخۆشەویست نەبوو دەرکـــرد بوو برای زۆر لێکـراوو وەدەربراو پـــەنای بۆ لێـڕەواری چڕوپڕو دوورەدەستی « ئاردن » برد بوو . لەوێ لەگەڵ چەنـــــد دۆست‌و ئاشناو لایەنگری خـــۆی ژیـانێکـــی خـــۆش‌و ئـــازادو بێ‌دەردی‌سەری دەبردە سەر .

وردە وردە ئۆگری ژیانی ساکاری جەنگەڵ بوو . خــــەم‌و پەژارەی بەدیتنی دیمەنە جوانەکانی خۆرسك دەڕوانـــد ، ئاوی ســـاردو روون‌و بێ‌خەوشی کانیاوی دەخواردەوە . هەوای خاوێن‌و سازگاری زەنوێرانی هەڵدەمشـــت . کارگ‌و ڕێواس‌و شیرو ماست‌و پەنیرو لۆرك‌و کەرەو هەنگوێنی لێری لە چێشتە چەورو سوێرو تیژەکانی کۆشك باشـــتر بێ‌دەکـــەوت‌و دەردو دمغـــەزی دەپەڕانـــدو ئازارو نەخۆشـــی نەدەهێشت .

ڕۆژ بە ڕۆژ ژمارەی لێ قەو ماوو ڕاونراوو دەرکراوەکان پتردەبوون‌و دەورەی قـــەوغاتر دەبوو ، وەرەزی زیاتر ددشکاو مەترسی کەمتر دەما .

ئەو میرەدەرکراوە کیژێکی هەبوو، کە ناحەز بکەی نازدارو لەبارو وریاو وشیار بوو . ئەوەندە گفت‌خۆش‌و خوێن شـــیرین‌و رەزاسووك بوو ، کەس نەبوو بەدڵ خۆشی نەوێ . « ڕۆزالیند » لەو ڕۆژەوە باوکی بۆ پاراستنی گیانی خۆی پەنای بـــۆ (ئاردن) بردبوو لـــە ماڵـــە مامـــە زۆردارەکەی‌دا مابۆوە. تا هاودەنگ‌و هاودەمی «سلیا»ی کچی مامی بێ . ئەو گلدانەوەیە هەرچەند ڕۆژەکانی هەوڵ سەخت‌و تاڵ‌و ناخۆش بوو . بەڵام کەم کەم ئۆگری یەکتری‌بوون‌و وەك دوو دۆستی پاك‌و چاك بوونـــە یاری گیانی گیانی .

چیرۆکی ئێمـــە لە کاتێکـــــەوە دەس‌پێ‌دەکا کە « ڕۆزالیند » وەك هەموو ڕۆێ لـــە بەر پەنجـــەرەی ژووری «سلیا» دانیشتبوو دەستی وەبەرچەنەی هەڵدابوو بیری لـــە ژیانی پچڕاوو هەڵوەشاوی خێزانی خۆیان دەکـــردەوەو «ســـــلیا» ش دەستی دۆستانەو دڵسوزانەی بـــە پرچە نەرم‌و جوانەکانی دادەهێنا .

لەو کاتەدا خزمەتکارێکی ئەمـــیر هاتەژوورو پەیامی ئەمیری بۆ هێنان گوتی : « ئێـــستا ئەمیر دوو پاڵەوانان بەگژ یەکدا دەکا ودەفرمێ ئەگـــەر پێیان خۆشە ئەوانیش بێنـــــــە تەماشا .

لەو سەردەمەدا ئەوە باو بوو کە پاڵەوانان لە پێش‌چاوی میرو گەورە گەوران زۆرانبازی بکەن‌و ئەوانیش لە سەیرێ راوەســـتن‌و ئـــەو کارە دزێوو ناشیرین‌و ناپیاوانە مـــایەی

سەرگەرمی‌و دڵخۆشی رەسەن رادەکان بوو « ڕۆزالیند»و «سلیا»ش کە زۆر وەڕەزو دڵتەنگ بوون بۆ تەماشا چوون . بەڵام بەداخەوە دیمەنەکە لەباتی ئەوەی شادیان بکا ، پتری وەڕەزو پەریشان‌کردن. چونکە تەماشایان کرد . لاوێکی مێرمنداڵ‌و شۆڕوش‌و باریك‌و لەبار ئامادەیە لەگەڵ لەندەهۆرێکی مل ئەستوورو دێوەزمەیەکی بێ‌شاخ‌و کلك‌و سینگ‌پان‌و بەشان‌و باهۆ ئامبازی بەك‌بن جیاوازی تەمەن ، یەك نەبوون لەش‌و ئەندام‌و نیشانەی هێزو ئەزموون ئەوەندە دیارو بەرچاو بوو . هەموو کەس دەیتوانی بەرهەمی ئەم بەگژیەکداچوون‌و نامبەرابەرە خەفەتبارە بەئاسانی پێش‌بینی بکا . کەچی لاوەکە بزەی لەسەر لێوان ڕوو ، هیچ ترس‌و نیشانەی وبەزینی تیدا بەدی‌نەدەکرا . دەتگوت : بەتەواوی دڵنیایە زاڵ دەبێ. «ڕۆزالیند» زۆر بەشێوو خەمبار بوو . وردە وردە لە لاوەکە چۆ پێش . نیگای سیحراوی‌و دڵڕفێنی تێبڕی‌و بەزمانێکی نەرم‌و شیرین پێی گوت : «دەس لەم کارە منداڵانەو شێتانە هەڵگرە . چونکە ئەم کابرا زل‌و زەبەلاح‌و کارامەیە لەوانەیە ژیان‌و لاوەتی تۆ بخاتە مەترسی‌یەوە . لاوە ئەناسەکە بە ئەدەبەوە گوتی : « داخی گرانم ناتوانم ئامۆژگاری ئەم کیژە نازدارە لەگوێ بکرم . » من لەو بەرەنگاربوونەدا بڕیاری خۆم داوە . و لە حاڵێکدا کە بەتاسەوە چاوی لە چاوی کیژەکە بڕی‌بوو درێژەی دایە « ئەگەر زاڵ‌بووم شانازی‌یەو ئەگەر تێداچووم لە کاری خۆم پەژیوان نیم چونکە لەم جیهانە پان‌و پۆرەدا تاقە کەسێك نیە دەنکە فرمێسکێکم بۆ بڕێژێ تەنیا ئاواتم ئەمەیە لەم ملانەدا دڵسۆزی‌و خەمخۆری تۆ پشتیوانم بێ » .

زۆرەوانی دەس‌پێکرا «سلیا» بە ئاواتەوە بوو لاوی بێگانە سەرکەوێ . «روزالیند» دەپاڕاودو لە خودای دەویست لاوەکە بپارێزێ. حاڵی ناهومیدی بەتایبەتی ترسی مەرگی لاوەکە پەریشان‌و هەراسانی کردبوو . هەستی کردبوو ، ئەم لاوەش وەك ئەوبێکەس‌و بێ پەنایەو بۆتە نیشانەی تیری ئەو رۆژگارە زۆردارە . دڵەکوتەی گرتبوو . بۆ یەکەم‌جار شتێکی لە دڵی خۆیدا هەست کردبوو . ئەویش هەستی خۆشەویستی‌و ئەوین بوو .

بە پێچەوانەی بۆچوونی تەماشاکەران لاوی مێرمندال کە لەبەر کابرای بەگەدو گیپاڵ ڕاچوو توند مەچەکەی لێ ئەنگاوت‌و چەند باوی توندی دایەو لێ‌ئاڵ‌و تێکێەوە پێچاوەو پرزەی لێ‌بڕی . جا بە هەر دوو دەست بەرزی کردەوەو وای بەرق بە هەردی دادا کە لەجێی خۆی نەبزووت‌و چوار پەلی هاویشت . دەنگی ئافەریم ، هوریاکیشان‌و چەپڵەرێزان لە هەموو لایەکەوە بەرزبۆوە . میر سەری سوڕماو خۆی پێ ڕانەگیراو لاودکەی بانگ‌کردو لەبنەچەکەو رەسەنی پرسی :

« وەڵامی دایەوە کوڕی گچکەی (سێر رولاند بز) م » ئەمیر گرژو مۆن بوو و ڕووی لێ‌وەرگێڕا.باوکی دەناسی‌و دەیزانی یەکێك لە دۆستانی نیزیکی براکەی بوو .

بەڵام «روزالیند» گەلێك پتری خۆش‌ویست لەحاڵێکدا کە دەستی «سلیا»ی دەگوشی گوتی : باوکم باوکی ئەم لاوەی زۆر خۆش‌دەویست‌و متمانەی تەواوی پێ هەبوو . ئەگەر دەمزانی ڕۆڵەی کێ‌یە ؟ بەهیچ بارێك نەمدەهێشت توخونی ئەم غوولە بکەوێ‌و خۆی لەمەترسی باوێ . بە هەناسەو فرمێسك داوێنم دەگرت‌و وازم پێ دەهێنا .

هەردووك چوونە لای کوڕەکە کە لەبێ مەیلی میر دڵی یەشابوو . زۆریان لاواندەوەو دڵخۆشی‌یان دایەوە . کە هاتن بڕۆن «ڕۆزالیند» زنجیرێکی لە ئەستۆی مەڕمەڕینی دەرهێناو لەمستی ناو گوتی : **« ئەم یادگارە پچووکەم لێ‌وەرگرە من لە ماڵی دنیا چیدی شك نابەم . دەنا ئەتۆ بۆیە دەبووی دیاری زۆر بەنرخترت بدەمێ »** .

— ٢ —

فرەدریك فەرمانڕەوای داگیرکەر کە وەفای (روزالیند)ی لەگەڵ لاوەکەی بینی‌و لە لای دیکەشەوە باسی پاکی‌و چاکی‌و نازداری‌و بێ‌ئازاری ئەویان پێ‌ڕاگەیاند بوو بەرق داچوو هاتە سەر ئەوەی برازاکەی لە ماڵی خۆی دەرکا . ڕۆژێ لەگەڵ «سلیا» لێی وەژوور کەوت . و بێ‌شەرمانە پێی گوت دەبێ لێرە بڕۆی . هەرچی «سلیا» پاڕاوەو گریاو دەست‌و داوێنی باوکی بوو . سوودی نەبوو . ناچار تکای لە باوکی کرد لێ‌گەڕێ ئەمیشەویش پێکەوە رابوێرن .

شەوێ تەگبیریان کردو هاتنە سەر ئەوەی بەجووت رابکەن‌و خۆیان بشارنەوە . بەیانی زوو یەك لەجلکی لاوێکی ترنلو ئەوی دیکە لە بەرگی کچێکی لادێی‌دا بەدەرکی

نەهینی کۆشکدا دەرباز بوونو بە ناشارەزایی روویان لە جەنگەڵی «ئاردن» کرد .

هیچ کام نەیاندەزانی چیان بەسەر دێ و رۆگار چ بۆسەیەکی بۆ ناونەوە. رێباز نادیارو دوا رۆژ ونبوو . تەنیا ئامانجیان ئەوە بوو . رێگای درێژ ببڕنو زووبگەننە لێرەواری «ئاردن» بەڵکە میر لەوێندرێ بدۆزنەوەو ژیانی تاریکو تنووکو ساردو سڕیان لەبەر تیشکی سەرپەرستیو لاواندنەوەی ئەودا رووناکو گەرم بێتەوە روزالیند لەجلکی لاوێکی توندو تۆڵو «سلیا» لەبەرگی کیژێکی لادێیدا زۆر ئاسایی دەهاتنە بەرچاو . بەنێو سەدان رێبواردا تێپەڕینو کەسی نەیناسین . کاتێ رۆژئاوا بوو لە یەکەم قوناخدا باش حەسانەوە . چونکە خشڵو دراوی زۆریان پێبوو توانیان ژووری چاك بگرنو خۆراکی باش بخۆن .

— ٣ —

«ئۆرلاندو» گچکەترینو لاوترین کوڕی «سێرۆلاند» بوو هەر لە سەرەتای ژیانەوە رۆژگار ژەهری ناکامی لە جامی کردبوو ، هێشتا زارۆکێکی پچووك بوو کە باوکی بۆهەمیشە بەجێی‌هێشتبوو و چارەنووسی دابوو بە دەستی برا گەورەکەی « ئلیور » لاوێکی سووكو خۆش رابوێرو لەخۆبایی بوو. بەپێچەوانەی وەسیەتی باوکی کە کوڕە چووکەکەی پێئەسپارد بوو . هیچ ئاگای لە براکەی نەبووو باشی پێنەگەیاند. «ئۆرلاندو» لەگەڵ ئاواڵی گەرۆکو سووکەڵەو هیچو پووچ گەورە بوو . بەڵام چونکە بۆخۆی چاکو دڵپاك بوو بەخوێڕیو دەستەوەستان .دەزنەچووو باش پێگەیشت لاوێکی ئاکار باشو بوێرو بەهێزی لێپەیدابوو . ئەوە هەستی ئێرەییو بێزاری کاکی بزواندو خەریك بوو بەجۆرێك سەری لە ناخێ رۆکاو لەنێوی بەرێ .

بەو مەبەستە شوومە هانی دەدا بەرەنگاری پاڵەوانی بە ناوبانگو کارامەیبکا . بەڵکە بەدەس ئەوان بچێ . بەڵام بەختەوەرانە هەموو جارێ زاڵدەبوو ئەوانی دەشکاندو دەبەزاند . کە لەو کارە ناهومید بوو رۆژی ژووری نووستنی ئاگر تێبەردا کە بە هەزار حاڵ رزگاری هات .

ـ ئادام ـ کۆنە خزمەتکاری باوکی کەبەشی زۆری تەمەنی لەخزمەتی ئەونبەماڵەدا بردبۆە سەر لەورازەی گەیاندو واداری کرد پێش ئەوەی نەخشەی ناپاکی کاکی جێبگرێ رابکاو ولات بەجێبێڵێو چونکە دەیزانی هیچ دراوی نیە . پاشەکەوتی خۆی دایەو بۆخۆشی لەگەڵی کەوت .

کە گەیشتنە جەنگەڵی «ئاردن» پیرە پیاوی زورهان لەپێکەوت . (ئورلاندو) ئەوی لەبن سێبەری دارێك داناو بۆخۆی بۆ پەیداکردنی خواردەمەنی بەباریکە رێیەکدا کە جەنگەڵ دەرۆیشت رۆیی. تاتووشی جێگایەك بوو کەمیرو دۆستانی خەریکی خواردن بوون . شری لەکالان دەرکێشا کە بەزۆری خواردنیان لێبستێنێ . بەڵام میر فەرمووی‌داو بەرووخۆشی گوتی وەرە نان‌بخۆ . «ئورلاندو» لەکاری خۆی پەژیوانو شەرمەزار بۆوەو داوای لێبووردنی کردو سەرگوزشتەی خۆی گێڕاوەو گوتی: ناوی «ئورلاندو»ە و کوڕە چووکەی «سێرورلاند»ە. ئەمیر کە بیردوەری زۆر خۆشی لە دۆستایەتی باوکی بوو لە ناسینی ئەو زۆر شادبوو دەس بەجێ ناردی پیرە پیاوەکەشیان هێنا زۆر بەخێرهاتنی کردنو لەژێر باڵیخوێ کرتن .

— ٤ —

هێشتا حەوتویەك بەسەر ژیانی (روزالیند)و «سلیا» لە جەنگەڵدا رانەبردبوو. رۆژێك (روزالیند) بەبن پیرە دارێكدا تێپەڕی تەماشای‌کرد ناوی ئەو لە بەژنی دارەکە هەڵکەندراوە بەلایەوە سەیر بوو . هەروا دەگەڕا دیسان دیتی ناوی بە دارێکی دیکەوەیە . هەرچی سەری هێناوبرد بۆی ساخ‌نەبۆوە ئەوە چییە ؟ ئاخری هاتە سەر ئەوە دەبێ لەو لێرەدا فریشتەیەکی ئەفسانەیی هەبێ کە هاوناوی ئەو بێ . لەو خەیاڵەدا بوو کوتوپڕ تووشی لاوێك بوو کە خەریکی راوبوو کە باشی تێراما «ئورلاندو»ی ناسییەوە . دڵی کەوتە لێدانو رەنگی بزڕکا ، لێی‌نیزیك‌بۆوەو گوتی: **ناوت‌چییە؟** گوتی : «ئورلاندو» ئەویش ئەوینێکی شورتو گومو ئاواتێکی بابردەڵەی لەروخساری ئەودا بەدی‌کردو ناوی پرسی : گوتی : «کاینمد»ە پێکەوەگەڕان «ئورلاندو» بۆی‌گێڕاوە کە چۆن جارێك لەو پەڕی ناهومیدی‌داو لەکاتی ملانەدا کچێکی جوانچاکو دڵپاك هومیدی وەبەرناوەو شێتو شەیداو گیرۆدەی خۆی‌کردوە . لەو دەمیەوە لەبیری نەچۆتەوەو هەمیشە گۆرانی پڕسۆزی پێهەڵدەڵیو ناوی لە داری جەنگەڵ هەڵدەکەنێ . «روزالیند» وەختابوو لە هۆش‌بچێو

خۆی لە ئامێزێ باوێ .

بەلام خودای ئەقل تێی راخوڕی جارێ وەختی خۆناساندن نیە . چاکە تاقی‌بکەوەو بزانی رادەی وەفاداری‌و فیداکاری چەندە ؟ گوتی : من «روزالیند» دەناسم‌و خزمایەتیم لەگەلی هەیە واچاکە من لەجێگای ئەو دابنێ‌و هەرچی لە دلتدا هەیە بۆم هەلڕێژی تاهەمووی پێ‌رابگەیەنم .

«ئورلاندو» هەموو رۆژی دەچوە کن دۆستە تازەکەی‌و دەچووە نێو دارو دەودن‌و گوڵ‌و گولزارو کانی‌و جۆبارو خەمی دلی خۆیان دەرەواند .

بەردبەیانێك تازە گزنگ گەوت‌بوو کە «ئورلاندو» هەستاو بەرەو دیداری دۆستەکە رۆیشت . تەماشای کرد کابرایەك لە سەر چەقی ڕێگا راکشاوەو خرپ خەوی لێ‌کەوتوە تێی فکری‌و بِرا گەورەکەی خۆی «ئلیور»ی ناسی‌یەوە پێ سەیربوو ئەو فێلبازو ترسنۆکە لێرە دەبینێ ؟ ئەو زۆر لەوە پیاوترو ئلزاتر بوو تۆلە لە دوژمنی بێ‌دەستەلات‌و خەوالوو بستێنێتەوە . بەلام بە بێزاری لێی لاداو رووی وەرگێڕاو خەریك بوو تێ‌پەڕی‌و بڕوا تەماشای‌کرد مارێکی شینی گائەیکنۆ ملی قەف کردوەو گەزارەی دەرکێشاوەو بەرەو ئەو رەخوشێ هەستی ئینسانی‌وخوێنی برایەتی هەموو رق‌و قینی کۆنی لەبیر بردەوەو شیری هەلکیشاو رای‌کردە مارلەپڕ نەڕەی دێلە شێرێك جەنگەلی لەرزاندوە ئەو نەحەبەسا لەپێش‌دا ماری دوولەت کرد و پاشان بەگژ شێردا هات شەڕێکی خۆیناوی رووی‌دا شێری تووڕە بەلاماری دایەو ئەویش دابنەنواند وەبەر شیرانی‌داو شپرزەی کردو شێری توورەو بریندار ئامبازی بووو بەچەنگالی تیژی لایەکی شانی‌تاپەنجەی‌دادڕی. بەلام نووکی شیری ئەویش جەرگ‌و ریخۆلەی وەدەشتی خست‌و خستی‌و حەیاتی رەشی لێ‌بڕی .

«ئلیور» کە ئەو دیمەنەی دی فرمێسکی پەشیمانی بەچاوی‌دا هاتەخوارو ئەوەندە بەخۆی داشکاوەو شەرمەزار بۆوە . کە خوێ بەسەر پێی براکەی داخست‌و داوای کوشتن یا بوردنی لێ‌کرد «ئورلاندو» کە دلێکی پاك‌و بیرێکی رووناکی بوو . لە باوەشی خوێ گرت‌و هیچی کۆنی لەبیر نەماو بەخشی . بەلام جوێزێژی باسك‌و ماندوویی لەشی بڕستی لێ‌بڕی‌بوو . نیشانە مەنزلی کچەکانی پێ‌گرت‌و ئلیوریش لەکۆلی کردو بردیەوە مالی روزالیند و کارد ساتەکەی بەتەواوی گیڕاوە . سلیاو ئلیور خەریکی برزاندنەوەی برینەکانی باسکی‌و حەساندنەوەی گفت‌وگۆی لەشی برون . «ئورلاندو» شەرمەزار بوو کە ئەوەندە شەکەتە . بەلام «سلیا» بەپێ‌کەنینەوە دەیگوت : پێت وایە لەگەل بێچود پشیلە گەمەت‌کردوە . تۆ دێلەشیری سەر تونکانت کوشتوە. لەو حالەدا «ئلیور» چاوی لەچاوە جوانەکانی «سلیا» نەدەتروکاند. دیار بوو سلیاش بێ مەیل نەبوو جار جار بەناز پەنجەی ئلیوری دەگوشی‌و وەلامی داو خۆازیەکانی دەداوە .

«روزالیند» پاش تاوێکی گوتی . «ئورلاندو» بێنە لای من باشترم ئاگالێ دەبێ . بەلام باسی پەریشانی منی بۆ مەکە . ئلیور کەدڵ‌و دینی لە پێناوی ئەوینی ئەو کیژە نەشمیلە نابوو . بەپەلەهاتەوەلای ئورلاندو ئەوی لەرازی خوێ ئاگادار کرد . وگوتی لە خودای دەوێ کە سلیا ببیتە ژنی ئەو ئورلاندو بەزەیەکی هاتە سەر لێوان‌و گوتی بچۆ لای وهەموو قسەی خۆتی بۆ بگێرەوە . نابینی ئێستا تەنیایەو گاینمد دێتە لای من . دوو دلدار کە بەروالەت دوو دۆستی گیانی بوون بە تەنێ مانەوە ئورلاندو باسی ئەوینی (ئلیور)و سلیای بۆ گێڕاوە . پاشان گوتی خۆزگەو هەزار خۆزگە ئێستا روزالیندی خۆشەویستی منیش لێرە دەبوو . رۆزالیند گوتی خەمناك مەبە سبێنێ جوانترین بەرگی خۆت لەبەر بکە وەرە بنکەی میر ناردوومە خۆشەویستە کەتبێ تکای لێ‌دەکەم بێتەرەداو شووت پێ‌بکا بەیانی میوانیەکی باش لە بنکەی میر رازاوە . نورلاندو ، میر ، ئلیورو ئەوانی دیکە۔ چاودێر بوون لە پڕ دوو کچی جوان بەجلی خۆ ولاتی دەرکەوتن روزالیند خوێ بەسەر پێلاوی باوکی داداو تکای‌لی‌کرد ئیزن بدا مێرد بە (نورلاندو) بکا . میر لەخۆشی دیداری کچەکەی وەختابوو بالّ‌بگرێ و دەستی دوو نۆبووکانی لە دەستی دوو تازە زاوا نا .

لەو لاشەوە میر داگیرکەر کە تەنانەت کچەکەی خۆشی لە دەستانی رای‌کرد بوو. بەری شەپۆلی تووڕەیی خەلکی نەگرت‌و پەنای بۆ دێربرد . میری پێشوو سەر لەنوێ چۆوە سەرتەختی خۆی .

خەستەخانە ۱۰-۱۱-۱۹۷۸

هێمن